

ETO - Bewonersinitiatief voor EnergieTransitie Oostpoort 7 & 11 Amsterdam

31 augustus 2021

Eerste bewonersbijeenkomst Energietransitie Oostpoort 7 en 11

- **Verslag van bijeenkomst 5 juli 2021**
- **Inleiding Jacqueline Cramer**
- **Wat vinden bewoners belangrijk?**

Op maandagavond 5 juli 2021 heeft de eerste bewonersavond plaatsgevonden rond het thema energietransitie in Oostpoort 7 en 11. Ook Oostpoort 3 was met een afvaardiging aanwezig, want ook daar begint het thema te spelen en zoekt men naar kennis en netwerk. Het was een informatieve, constructieve bijeenkomst, met – voor een eerste bijeenkomst – een behoorlijke opkomst en een geïnteresseerde deelname van de aanwezige bewoners. Geslaagd dus, niet in de laatste plaats omdat een uitstekende inleider haar kennis en inspiratie met ons wilde delen: Prof. Dr. Jacqueline Cramer.

Zij benadrukt twee belangrijke punten. Eén: waarom is het belangrijk – en urgent – hier actie op te nemen en twee: hoe pak je dit aan in VvE-verband? Zie voor een uitgebreidere impressie van haar bijdrage de link in het onderstaande kadertje. Maar ook de inbreng van de bewoners zelf heeft bijgedragen aan de kwaliteit van de bijeenkomst: veel geïnteresseerde, relevante en kritische vragen en opmerkingen die helpen om het proces dat we hebben ingezet richting te geven. Zie voor een samenvatting van Cramers bijdrage verderop in deze nieuwsbrief.

Rein Willems, voorzitter van de Werkgroep ETO, opent de bijeenkomst, stelt de werkgroepleden voor en zet uiteen waarom de Werkgroep ETO hier energie in

steekt. Werkgroep lid Alex Kan licht toe wat er al gedaan is: plaatsing van zonnepanelen op het dak van 11, aansluiting zoeken bij lopende initiatieven, een aantal mogelijkheden in de omgeving verkend.

Toekomst: doelstellingen gemeente, vervangingsvraagstuk CV-ketels

Rein introduceert ook Ronald van Ooijen, die vanuit het Amsterdamse bureau 02025 energietransitietrajecten begeleidt. Specifiek voor ETO begeleidt hij het proces van verkenning. Vanuit die rol zit hij de avond voor. In een voorstelronde komen meteen al een paar thema's naar voren die bij de aanwezigen top of mind zijn als het om energie en verduurzaming gaat: hoe snel zal dit proces gaan? En wat omvat het – is t.z.t. bijvoorbeeld ook koeling mogelijk? Deze punten zullen later nog met een reeks van andere vragen worden aangevuld. Ronald het schetst het kader waarbinnen ETO aan de slag is gegaan:

Gemeente Amsterdam heeft zich tot doel gesteld om in 2040 van het aardgas af te zijn, dat is over 19 jaar. De meeste woningen in Oostpoort 7 en 11 hebben cv-ketels die uiterlijk tegen 2030 vervangen zullen gaan worden; willen we dan over alternatieve energie kunnen beschikken? Hoe brengen we ons zelf in een positie waarin we het initiatief en de keuzes aan onszelf houden?

Ervaring leert dat bij dit soort operaties de eigen initiatieven tot keuzes leiden die kunnen rekenen op een groter draagvlak. Opbouw van 'draagvlak' is voor goede besluitvorming binnen een VvE van groot belang.

Wat vinden wij als bewoners van Oostpoort 7 en 11 belangrijk?

Uit de vragen en discussie in het verloop van de avond komen de volgende thema's naar voren:

Kunnen we niet beter 'even wachten', worden de systemen dan niet goedkoper? Gesteld wordt dat dit niet echt soelaas zal bieden. Omdat de energieprijzen zo snel gestegen zijn, is ook de ontwikkeling van alternatieve methoden snel gegaan en echt substantieel goedkoper zullen alternatieven derhalve niet worden.

Is het niet beter om een idee voor heel Oostpoort uit te werken? Deze suggestie is al door bureau 02025 en Gemeente Amsterdam opgepakt. Zij zien onze actie als een soort pilot voor eventuele opschaling. Ons ETO-initiatief ontleent daar als het ware een extra belang aan.

Wat zijn mogelijk beschikbare opties en hoe kom je tot een keuze? Van warme/koude-opslag (wko) weten we dat het zich als techniek inmiddels voldoende bewezen heeft. Daarbij zijn diverse bronnen te gebruiken: in de bodem (zoals de aanwezige installatie in Oostpoort), riolen, water (bijvoorbeeld de Ringvaart). Op de website zal nader uitleg gegeven worden over de diverse opties als alternatief voor gas en zal uitgelegd worden hoe tegen WKO aangekeken kan worden.

Om te kunnen bepalen welke criteria mee moeten wegen om verschillende opties te 'ranken' hebben we de aanwezigen gevraagd aan te geven welke aspecten als belangrijk worden ervaren. Dat heeft tot de volgende inventarisatie geleid:

- Betrouwbaarheid en leveringszekerheid
- Duurzaamheid
- Koeling
- Kosten van onderhoud
- Gebruikskosten/leveringsprijs
- Ruimtebeslag
- Bouwkundige impact
- Veiligheid
- Omvang van investeringen en door wie te verrichten
- Levensduur
- Noodzaak van elektrisch koken (is bij gas ca. 2 % van het gebruik in een huishouding)
- Keuzevrijheid m.b.t. leveranciers
- Tijdspad/hoe snel willen we
- Moet iedereen direct meedoen of kan er gefaseerd ingestroomd worden
- Minimale randvoorwaarden voor besluiten over oplossingen
- Juridische implicaties

Hoe verder?

In het verlengde van deze opsomming rondt Ronald de bijeenkomst af met een blik op het vervolg.

Vanuit de verworven kennis uit deze eerste avond zal een enquête worden opgesteld en onder de bewoners van Oostpoort 7 en 11 worden uitgezet. De uitkomsten ervan zullen de input vormen voor een tweede bewonersbijeenkomst, ergens in het najaar.

Op basis daarvan zal worden toegewerkt naar een eerste besluitvorming (waarschijnlijk rond de jaarwisseling) in de VvE's over een 'next step'. De VvE's kunnen zich dan uitspreken over de vraag of vervolgonderzoek wenselijk is en welke transitie-richting daarbij centraal moet staan. Bij een positief besluit moet zo'n onderzoek leiden tot een diepgaand inzicht in de haalbaarheid van de gekozen optie.

Jacqueline Cramer: verduurzaming vereist samenwerking

Jacqueline Cramer hield op deze eerste bewonersbijeenkomst over verduurzaming van Oostpoort 7 en 11 een gedreven pleidooi om als bewoner of eigenaar van een woning in actie te komen. Zij is als hoogleraar Duurzame innovatie verbonden aan de universiteit van Utrecht, en lid van de Amsterdam Economic Board.

Jacqueline Cramer en Ronald van Oijen

Als minister in het kabinet Balkende was Jacqueline Cramer betrokken bij de voorloper van het Parijs-akkoord, de klimaatconferentie te Kopenhagen. 'Dan zie je van dichtbij hoe moeilijk dit proces is. Op het niveau van ambtenaren en ministers hadden we stap voor stap vooruitgang geboekt, en kwam een akkoord steeds dichterbij. Totdat regeringsleiders in de gaten kregen dat er ook voor hen wat te halen of te verdedigen viel en de nationale boegbeelden van alle kanten werden ingevlogen. Al gauw waren de ingenomen stellingen niet meer verenigbaar.'

'Druk zal toenemen'

Cramer laat er geen misverstand over bestaan: klimaatverandering – opwarming van de aarde – is wetenschappelijk een volstrekt aanvaard feit, de gevolgen groot en daarom moet je ook als bewoners van Oostpoort onderdeel van de oplossing willen zijn. Cramer is bezorgd en omschrijft de huidige situatie als uiterst ernstig. In het Klimaatakkoord van Parijs is afgesproken dat voor 2050 een CO₂-reductie van 50 a 60% bereikt moet worden om de opwarming van de aarde onder de 1,5 a 2 °C te houden. Zonder deze CO₂-reductie krijgen we te maken met een opwarming van circa 10 °C aan het einde van deze eeuw. (NB: met 'CO₂' wordt in dit soort rapporten meestal bedoeld alle broeikasgassen – niet alleen CO₂ als verbrandingsproduct van fossiele energie, maar ook methaan (o.a. uit landbouw en veeteelt;

red.) Zij had op dat moment het laatste IPCC-rapport nog niet gezien. Zoals recent bekend werd is het nog ernstiger dan men tot dusver aannam. De druk op bedrijven en huishoudens zal nog verder toenemen.

Broeikasgassen

Waar komen broeikasgassen vandaan? Welke aandelen hebben de diverse sectoren daarin? Cramer schetst:

- Elektriciteitsopwekking	23 %
- Landbouw	14 %
- Industrie	31 %
- Transport en mobiliteit	19 %
- Woningen en gebouwen	13 %

De bijdrage van 'wonen' lijkt weliswaar relatief klein lijkt, maar Cramer stelt dat dat de noodzaak om ook daar fossiele energie uit te bannen daardoor niet kleiner is. Iets dergelijks geldt ook voor de Nederlandse bijdrage aan de opwarming: circa 0,47 %. Een klein aandeel, omdat je een kleiner land bent, doet niets af aan je verantwoordelijkheid. Elke bijdrage aan de oplossing meer dan noodzakelijk, aldus Cramer.

5

Vermindering CO₂-uitstoot: aanpak verschilt per sector

Er zijn richtinggevende voorstellen om CO₂-uitstoot te verminderen, die per sector kunnen verschillen. Wat voor de ene sector werkt, kan voor de andere minder logisch zijn. De industrie zal bijvoorbeeld vooral bediend moeten gaan worden met (groene) waterstof (t.z.t. verkregen uit wind- en zonne-energie). De landbouw zal voor vooral aan methaanuitstoot moeten werken door waterpeilverhogingen in de veenweidegebieden, en door onder meer de veestapel te verkleinen. Voor verkeer en vervoer moet volgens Cramer ingezet worden op elektrificatie en voor het zware transport liggen de kansen bij waterstof.

Wat zijn de aangewezen oplossingen voor de woningen? Voorop staat energiebesparing door isolatie, aldus Cramer. In energiezuinige woningen kan dan energie uit zon en wind ingezet worden en warmte/koude-systemen (wko) op basis van warmtewisseling via riool, water, bodem etc. Waterstof ligt wat haar betreft minder voor de hand, al is het alleen al omdat het voor de zwaardere toepassingen (industrie, transport) meer geëigend is.

Gebruikers zelf aan zet

Dan de hamvraag: hoe krijgen we dit voor elkaar? Voor al deze sectoren geldt dat het 'samen' opgepakt moet worden, in heel NL, in de industrietakken, in de wijken. Cramer vindt het essentieel dat het, waar maar mogelijk, vanuit de gebruikers georganiseerd wordt en zo min mogelijk opgelegd van boven. Zij heeft zelf inmiddels in haar eigen appartementencomplex in Amsterdam een actieve rol gespeeld in de verduurzaming ervan. Met succes, en ze is tevreden over het resultaat. 'Alles doet wat het moet doen'.

Tips vanuit ervaringen tot nu toe

Een organisatie als 02025 kan in Amsterdam belangrijk werk verrichten om bewoners zelf succesvol met energieverduurzaming bezig te laten zijn. Voor grote delen van Amsterdam zullen grootschalige voorzieningen het uitgangspunt moeten zijn (bijvoorbeeld warmtelevering vanuit de Diemercentrale van Vattenfall en de centrale in het Westelijke Havengebied. Maar er zijn ook nog veel 'witte vlekken' in Amsterdam, waarvoor nog niets vastligt. Dat zijn de plekken met alle ruimte voor 'eigen' oplossingen. 02025 kan als aanjager voor community vorming optreden. Uitgangspunt is daarbij 'denk lokaal en los het lokaal op': lokaal opwekken en lokaal distribueren. Advies van Jacqueline Cramer is daarbij:

- Ga stapsgewijs te werk
- Leg eerst opties voor met globale randvoorwaarden, hou het eerst nog even breed
- Ga van daaruit 'trechters'
- Niet meteen alles naar het einde toe doorrekenen, zodat er tijdens het proces nog keuzes gemaakt kunnen worden
- Iedereen is blij als er een kernteam is dat alles trekt, alleen moeten zij daarin alleen niet doorschieten
- 02025: richt je op de wijk en niet op centraal opgelegde oplossingen